Parlament Europejski
2019-2024

Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych
Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia

2020/2035(INL)

20.5.2021

PROJEKT SPRAWOZDANIA

zawierającego zalecenia dla Komisji w sprawie zwalczania przemocy ze względu na płeć: cyberprzemoc
(2020/2035(INL))

Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych

Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia

Sprawozdawczynie: Sylwia Spurek, Elissavet Vozemberg-Vrionidi

(Inicjatywa – art. 47 Regulaminu)

(Procedura wspólnych posiedzeń komisji – art. 58 Regulaminu)

(Autorki wniosku: Sylwia Spurek, Elissavet Vozemberg-Vrionidi)

SPIS TREŚCI

Strona

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO 3

ZAŁĄCZNIK DO PROJEKTU REZOLUCJI ZALECENIA DLA KOMISJI DOTYCZĄCE TREŚCI POSTULOWANEGO WNIOSKU W SPRAWIE ZWALCZANIA PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ: CYBERPRZEMOC 7

UZASADNIENIE 11

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

zawierającej zalecenia dla Komisji w sprawie zwalczania przemocy ze względu na płeć: cyberprzemoc
(2020/2035(INL))

Parlament Europejski,

– uwzględniając art. 2 i art. 3 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej,

– uwzględniając art. 83 ust. 1 i art. 225 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,

– uwzględniając Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej, w szczególności jej art. 7, 8, 10, 11, 12, 21, 23, 24, 25, 26 i 47,

– uwzględniając komunikat Komisji z dnia 5 marca 2020 r. pt. „Unia równości: strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025”,

– uwzględniając komunikat Komisji z dnia 24 czerwca 2020 r. pt. „Strategia UE w zakresie praw ofiar (2020–2025)”,

– uwzględniając Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej,

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 21 stycznia 2021 r. w sprawie europejskiej strategii na rzecz równouprawnienia płci[1],

– uwzględniając postanowienia instrumentów prawnych Organizacji Narodów Zjednoczonych w dziedzinie praw człowieka, w szczególności tych dotyczących praw kobiet, a także innych instrumentów Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczących przemocy wobec kobiet,

– uwzględniając rezolucje Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych z dnia 16 grudnia 2020 r. pt. „Zintensyfikowanie wysiłków na rzecz zapobiegania wszelkim formom przemocy wobec kobiet i dziewcząt oraz ich wyeliminowania” (A/RES/75/161) oraz „Prawo do prywatności w erze cyfrowej” (A/RES/75/176),

– uwzględniając rezolucję Rady Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych z dnia 2 lipca 2018 r. pt. „Wzmożenie wysiłków na rzecz wyeliminowania przemocy wobec kobiet i dziewcząt: zapobieganie i reagowanie na przemoc wobec kobiet i dziewcząt w kontekstach cyfrowych” (A/HRC/38/L.6),

– uwzględniając badanie Biura Analiz Parlamentu Europejskiego pt. „Zwalczanie przemocy uwarunkowanej płcią: cyberprzemoc” (ocena europejskiej wartości dodanej),

– uwzględniając wskaźnik równouprawnienia płci Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn,

[1] Teksty przyjęte, P9_TA(2021)0025.

– uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającą normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującą decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW[2],

– uwzględniając art. 47 i 54 Regulaminu,

– uwzględniając wspólne posiedzenia Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych oraz Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia zgodnie z art. 58 Regulaminu,

– uwzględniając sprawozdanie Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych oraz Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia (A9-0000/2021),

A. mając na uwadze, że pierwszym celem unijnej strategii na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025 jest wyeliminowanie przemocy ze względu na płeć, którą opisano w strategii jako „jedno z największych wyzwań dla naszych społeczeństw”;

B. mając na uwadze, że przemoc wobec kobiet i inne formy przemocy ze względu na płeć są szeroko rozpowszechnione w Unii i należy je rozumieć jako skrajną formę dyskryminacji; mając na uwadze, że przemoc ze względu na płeć wynika z nierównego podziału władzy między kobietami a mężczyznami, a także z seksizmu i stereotypów związanych z płcią, które doprowadziły do dominacji mężczyzn nad kobietami i ich dyskryminacji;

C. mając na uwadze, że przemoc wobec kobiet i przemoc ze względu na płeć przyjmują różne, choć niewykluczające się wzajemnie formy i przejawy; mając na uwadze, że te różne formy przemocy są często wzajemnie powiązane i nierozerwalnie związane z aktami przemocy poza internetem, gdyż mogą je poprzedzać, współwystępować z nimi lub stanowić ich kontynuację;

D. mając na uwadze, że cybernękanie, cyberstalking, agresja elektroniczna, trolling, mowa nienawiści w internecie, szkalowanie, rozpowszechnianie informacji na temat ofiar w internecie w złej wierze (doxxing) oraz wykorzystywanie seksualne na podstawie wizerunku należą do najczęstszych rodzajów cyberprzemocy ze względu na płeć; mając na uwadze, że niektóre państwa członkowskie przyjęły szczegółowe przepisy dotyczące tylko niektórych z powyższych szczególnych form przemocy;

E. mając na uwadze, że choć rośnie świadomość zjawiska cyberprzemocy ze względu na płeć, dokładną ocenę skali jej występowania uniemożliwia brak pełnego i aktualnego zbioru danych oraz niski poziom zgłaszania przypadków cyberprzemocy ze względu na płeć; mając na uwadze, że w ocenie europejskiej wartości dodanej dotyczącej cyberprzemocy ze względu na płeć szacuje się, że od 4 do 7 % kobiet w Unii doświadczyło cybernękania w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a od 1 do 3 % padło ofiarą cyberstalkingu;

F. mając na uwadze, że kobiety mogą być celem cyberprzemocy zarówno indywidualnie, jak i ze względu na przynależność do określonej społeczności; mając na uwadze, że krzyżujące się formy dyskryminacji mogą zaostrzyć skutki cyberprzemocy ze względu

[2] Dz.U. L 315 z 14.11.2012, s. 57.

na płeć;

G. mając na uwadze, że niektóre kobiety, takie jak polityczki, kobiety zajmujące stanowiska publiczne, dziennikarki, blogerki i obrończynie praw człowieka, są szczególnie narażone na cyberprzemoc ze względu na płeć, a także mając na uwadze, że powoduje ona nie tylko uraz psychiczny i cierpienie, ale również zniechęca kobiety do cyfrowego uczestnictwa w życiu politycznym, społecznym i kulturalnym;

H. mając na uwadze, że cyberprzemoc ze względu na płeć wpływa na zdrowie psychiczne, pełne korzystanie z praw podstawowych, a nawet na demokrację, a także niesie ze sobą konsekwencje dla społeczeństwa, w tym skutki gospodarcze;

1. podkreśla, że cyberprzemoc ze względu na płeć stanowi kontynuację przemocy ze względu na płeć, do której dochodzi poza internetem, oraz że żaden wariant polityki nie będzie skuteczny, jeżeli nie uwzględni tego faktu;

2. z zadowoleniem przyjmuje unijną strategię na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025 przedstawioną przez Komisję jako narzędzie walki z przemocą wobec kobiet i przemocą ze względu na płeć oraz eliminowania jej głównych przyczyn;

3. zwraca szczególną uwagę na fakt, że pandemia COVID-19 doprowadziła do wzrostu ryzyka wystąpienia przemocy domowej i znęcania się, ponieważ ofiary są zmuszone spędzać więcej czasu ze sprawcami przemocy i są częściej oderwane od sieci wsparcia; apeluje do państw członkowskich, aby rozszerzyły zakres pomocy oferowanej przez schroniska, telefony zaufania i służby udzielające wsparcia, co pozwoli chronić ofiary i ułatwi zgłaszanie przypadków przemocy ze względu na płeć;

4. wskazuje na ponadnarodowy charakter cyberprzemocy ze względu na płeć, biorąc pod uwagę transgraniczny wymiar stosowania ICT;

5. wzywa państwa członkowskie, aby dążyły do podnoszenia świadomości, wdrażania krajowych przepisów z zakresu prawa karnego oraz szczegółowych strategii politycznych i programów, których celem jest przeciwdziałanie cyberprzemocy ze względu na płeć oraz walka z bezkarnością osób, które dopuszczają się takich czynów;

6. wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby ustanowiły rzetelny system stałego gromadzenia zdezagregowanych i porównywalnych danych statystycznych dotyczących przemocy ze względu na płeć, w tym cyberprzemocy;

7. zauważa, że między innymi stres, problemy z koncentracją, lęki, ataki paniki, niska samoocena, depresja, zespół stresu pourazowego, brak zaufania i brak poczucia kontroli, spowodowane cyberprzemocą, mogą mieć wpływ na zdrowie psychiczne;

8. podkreśla, że cyberprzemoc ze względu na płeć wywołuje konsekwencje psychiczne, społeczne i gospodarcze;

9. apeluje do państw członkowskich, aby zwróciły szczególną uwagę na kobiety należące do grup znajdujących się w trudnej sytuacji w związku z cyberprzemocą ze względu na płeć oraz aby utworzyły specjalne służby wsparcia i programy edukacyjne przeznaczone dla tych konkretnych grup;

10. ubolewa nad faktem, że cyberprzemoc ze względu na płeć ogranicza udział kobiet w debacie publicznej, a w rezultacie osłabia demokratyczne zasady Unii; wyraża ubolewanie, że ten „efekt wyciszenia” jest szczególnie wymierzony w działaczki, dziennikarki i polityczki, aby zniechęcić kobiety do udziału w życiu politycznym i obszarach podejmowania decyzji;

11. przypomina, że stereotypy płci leżą u podstaw dyskryminacji ze względu na płeć i są jedną z głównych przeszkód utrudniających kobietom i dziewczętom wejście w obszar ICT i technologii cyfrowych; podkreśla potrzebę rozwiązania problemu różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn w sektorze ICT poprzez kształcenie, kampanie podnoszące świadomość i wspieranie obecności kobiet w tym sektorze;

12. podkreśla potrzebę ochrony i wsparcia ofiar cyberprzemocy ze względu na płeć oraz zapewnienia im zadośćuczynienia;

13. przypomina, że Rada ma niezwłocznie doprowadzić do zakończenia procesu ratyfikacji przez Unię Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej („konwencji stambulskiej”) na podstawie powszechnego przystąpienia bez żadnych zastrzeżeń oraz opowiedzieć się za jej ratyfikacją, szybkim i właściwym wdrożeniem oraz egzekwowaniem przez wszystkie państwa członkowskie; podkreśla, że konwencja stambulska jest najbardziej kompleksowym traktatem międzynarodowym poświęconym podstawowym przyczynom przemocy ze względu na płeć we wszystkich jej formach; zaznacza, że wezwanie to nie umniejsza znaczenia apelu o przyjęcie aktu prawnego Unii w sprawie zwalczania przemocy ze względu na płeć, lecz raczej go uzupełnia;

14. potwierdza z całą mocą swoje wcześniejsze zaangażowanie w walkę z przemocą ze względu na płeć oraz potrzebę przyjęcia kompleksowej dyrektywy, która obejmie wszystkie formy przemocy i będzie najlepszym instrumentem jej zwalczania;

15. zwraca się do Rady, aby uruchomiła klauzulę pomostową poprzez przyjęcie decyzji uznającej przemoc ze względu na płeć za dziedzinę szczególnie poważnej przestępczości o wymiarze transgranicznym zgodnie z art. 83 ust. 1 akapit trzeci Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE);

16. wzywa Komisję, aby bez zbędnej zwłoki przedstawiła, na podstawie art. 83 ust. 1 akapit pierwszy TFUE, wniosek w sprawie aktu ustanawiającego środki zwalczania cyberprzemocy ze względu na płeć, zgodnie z zaleceniami określonymi w załączniku do niniejszego dokumentu; zaznacza, że wniosek ten nie powinien ograniczać starań na rzecz uznania przemocy ze względu na płeć za nową dziedzinę szczególnie poważnej przestępczości o wymiarze transgranicznym zgodnie z art. 83 ust. 1 akapit trzeci TFUE ani żadnych powiązanych aktów prawnych dotyczących przemocy ze względu na płeć, o co Parlament zwracał się w swoich poprzednich wezwaniach;

17. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji oraz zaleceń zawartych w załączniku Komisji i Radzie.

ZAŁĄCZNIK DO PROJEKTU REZOLUCJI

ZALECENIA DLA KOMISJI DOTYCZĄCE TREŚCI POSTULOWANEGO WNIOSKU W SPRAWIE ZWALCZANIA PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ: CYBERPRZEMOC

Zalecenie 1 dotyczące celu dyrektywy, która ma zostać przyjęta

Celem dyrektywy powinno być ustanowienie minimalnych zasad dotyczących definicji przestępstwa cyberprzemocy ze względu na płeć i związanych z nim sankcji oraz ustanowienie środków promowania i wspierania działań państw członkowskich w dziedzinie zapobiegania tego rodzaju przestępczości oraz środków ochrony i wsparcia ofiar oraz zapewnienia im zadośćuczynienia.

Zalecenie 2 dotyczące zakresu stosowania i definicji

– Jakie przestępstwa?

Włączenie terminu „przestępczość komputerowa” do art. 83 ust. 1 TFUE może również obejmować przestępstwa popełnione przeciwko sieciom łączności elektronicznej lub systemom informatycznym lub przy ich użyciu, a poważne formy przemocy ze względu na płeć występujące w internecie i mające wymiar transgraniczny mogą wchodzić w zakres „przestępczości komputerowej” w rozumieniu art. 83 ust. 1 TFUE.

Niezależnie od tego na podstawie art. 83 ust. 1 TFUE można byłoby ustanowić środki, których celem jest zapobieganie cyberprzemocy ze względu na płeć i udzielanie pomocy ofiarom, jako że są one pomocnicze w stosunku do głównego celu dyrektywy.

Zakres stosowania powinien obejmować wszelkie formy przemocy ze względu na płeć, której się dopuszczono, w którą się zaangażowano lub która się nasila, częściowo lub na pełną skalę, przy użyciu ICT, takich jak telefony komórkowe i smartfony, internet, platformy mediów społecznościowych lub poczta elektroniczna, wobec kobiety ze względu na jej płeć, lub która dotyka kobiet w stopniu nieproporcjonalnym.

Choć zaprezentowanie wyczerpującej klasyfikacji różnych form cyberprzemocy ze względu na płeć nie jest możliwe, ponieważ zjawisko to stale się rozwija i pojawiają się nowe jego postaci, należy wymienić i zdefiniować następujące rodzaje:

- **cybernękanie** (w tym: agresja elektroniczna, otrzymywanie niechcianych materiałów o charakterze seksualnym, nękanie psychiczne);
- **cyberstalking**;
- **naruszenia prywatności związane z ICT** (w tym dostęp do prywatnych danych lub obrazów, z uwzględnieniem danych intymnych, udostępnianie ich i manipulacja nimi bez zgody, wykorzystywanie seksualne na podstawie zdjęć oraz ujawnianie zdjęć o treściach seksualnych bez zgody, rozpowszechnianie informacji na temat ofiar w internecie w złej wierze, kradzież tożsamości);
- **zdalna kontrola lub nadzór** (między innymi za pomocą aplikacji szpiegowskich na urządzeniach mobilnych);
- **groźby** (w tym groźby bezpośrednie i groźby użycia przemocy, wymuszenia, szantaż przy

użyciu treści pornograficznych, szantaż);
- **seksistowska mowa nienawiści** (w tym: zamieszczanie i udostępnianie treści zawierających przemoc, komentarze lub obelgi o charakterze seksistowskim lub dyskryminującym ze względu na płeć, znęcanie się nad kobietami za wyrażanie własnych poglądów i za odrzucanie propozycji seksualnych);
- **samobójstwa lub wywoływanie anoreksji oraz zachowań powodujących urazy psychiczne**;
- **niszczenie przy użyciu komputera** plików, programów, urządzeń, ataki na strony internetowe i inne cyfrowe kanały komunikacji;
- **bezprawny dostęp** do telefonów komórkowych, poczty elektronicznej, wiadomości w komunikatorach internetowych lub kont w mediach społecznościowych;
- **naruszanie zakazów komunikowania się** nałożonych w drodze nakazów sądowych;
- **bezpośrednia przemoc.**

– Kto jest ofiarą?

Zakres podmiotowy wniosku powinien obejmować wszystkie ofiary cyberprzemocy ze względu na płeć, ze szczególnym uwzględnieniem krzyżowych form dyskryminacji oraz ofiar uczestniczących w życiu publicznym.

Zalecenie 3 dotyczące środków zapobiegawczych

Państwa członkowskie powinny wdrożyć szereg środków w celu zapobiegania cyberprzemocy ze względu na płeć:

- programy podnoszące świadomość i kształcące z udziałem odpowiednich podmiotów i zainteresowanych stron, aby zająć się głównymi przyczynami cyberprzemocy ze względu na płeć w ogólnym kontekście przemocy ze względu na płeć, co ma doprowadzić do zmiany postaw społecznych i kulturowych oraz wyeliminować stereotypy płci, a jednocześnie promować odpowiedzialne zachowanie w mediach społecznościowych i zwiększać wiedzę na temat bezpiecznego korzystania z internetu;
- badania nad cyberprzemocą ze względu na płeć (przyczyny, rozpowszechnienie, skutki);
- edukacja cyfrowa, umiejętności i kompetencje cyfrowe, obejmujące programy szkolne, aby zapewnić lepsze zrozumienie technologii cyfrowych i wzmocnić pozycję użytkowników, poprawić włączenie cyfrowe, zapewnić poszanowanie praw podstawowych, wyeliminować wszelkie nierówności płci w dostępie do technologii oraz zapewnić różnorodność płci w sektorze technologii, zwłaszcza w zakresie rozwoju nowych technologii;
- rozwijanie współpracy między państwami członkowskimi w celu wymiany informacji, wiedzy fachowej i najlepszych praktyk, w szczególności za pośrednictwem Europejskiej Sieci Zapobiegania Przestępczości (ESZP);
- wspieranie organizacji społeczeństwa obywatelskiego działających w dziedzinie zapobiegania przemocy ze względu na płeć,
- promowanie ukierunkowanych szkoleń dla praktyków i innych specjalistów, między innymi w sektorze usług socjalnych i organów ścigania;
- współpraca wielodyscyplinarna z udziałem zainteresowanych stron, w tym spółek z branży technologicznej, dostawców usług hostingowych i właściwych organów, w zakresie najlepszych praktyk służących zwalczaniu przemocy ze względu na płeć

zgodnie z prawami podstawowymi.

Zalecenie 4 dotyczące ochrony, wsparcia i zadośćuczynienia dla ofiar

Komisja i państwa członkowskie powinny podjąć następujące działania i we wszystkich nich skupiać się na ofiarach i stosować podejście intersekcjonalne:

- propagowanie specjalistycznych szkoleń dla praktyków i osób zawodowo zajmujących się ofiarami cyberprzemocy ze względu na płeć, w tym dla organów ścigania, pracowników socjalnych, wychowawców i pracowników służby zdrowia, a także pracowników wymiaru sprawiedliwości; szkolenia na szczeblu całej Unii mogłyby być realizowane w ramach programu „Sprawiedliwość” oraz programu „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości”; w szczególności należy położyć nacisk na wtórną wiktymizację i sposoby jej unikania, na podwójny wymiar przemocy ze względu na płeć (online/offline) oraz na dyskryminację krzyżową;
- ułatwianie dostępu do informacji i rozwijanie specjalistycznych usług dla ofiar cyberprzemocy (telefony zaufania, schroniska);
- ułatwienie składania doniesień przez ofiary, umożliwienie im uzyskania nakazów ochrony oraz opracowanie mechanizmów dochodzenia roszczeń wraz z odpowiednimi środkami kompensacyjnymi;
- opracowanie mechanizmów współpracy między odpowiednimi podmiotami, takimi jak: organy sądownicze, prokuratorzy, organy ścigania, władze lokalne i regionalne oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

Zalecenie 5 dotyczące ścigania karnego i kryminalizacji cyberprzemocy ze względu na płeć

Na podstawie definicji, o której mowa w zaleceniu 1, kryminalizacja cyberprzemocy ze względu na płeć powinna uwzględniać następujące kryteria:

- formy cyberprzemocy ze względu na płeć, które państwa członkowskie powinny uznać za przestępstwa (uwzględniając również wcześniejsze etapy cyberprzestępczości – podżeganie, pomocnictwo i usiłowanie);
- minimalne i maksymalne wymiary kar (więzienia i grzywny);
- prowadzenie postępowań przygotowawczych i ściganie przestępstw o zasięgu transgranicznym;
- okoliczności obciążające, w zależności od profilu kobiet i dziewcząt będących ofiarami (wykorzystywanie szczególnych cech, podatność kobiet i dziewcząt na zagrożenia w sieci);
- podejście skoncentrowane na ofiarach i intersekcjonalne.

Zalecenie 6 dotyczące gromadzenia danych i sprawozdawczości

Komisja i państwa członkowskie powinny gromadzić i publikować zdezagregowane i porównywalne dane na temat cyberprzemocy ze względu na płeć, w szczególności na temat różnych form tej przemocy, nie tylko na podstawie sprawozdań organów ścigania, lecz także doświadczeń kobiet.

Komisja powinna regularnie przedkładać Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające, w jakim stopniu państwa członkowskie przedsięwzięły środki na mocy proponowanej dyrektywy.

UZASADNIENIE

Kontekst i uzasadnienie wniosku

Przemoc ze względu na płeć, zarówno w internecie, jak i poza nim jest głęboko zakorzeniona w nierównościach strukturalnych naszego społeczeństwa. W dalszym ciągu pomija się ją milczeniem i stanowi ona jedno z najpoważniejszych naruszeń praw człowieka. Zjawisko to jest szeroko rozpowszechnione i ma ogromny wpływ na ofiary, ich rodziny i społeczności. Sytuację dodatkowo pogarszają stereotypy i uprzedzenia płciowe oraz ciągła obecność uwarunkowanych przeszłością nierównych stosunków władzy. W Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencji stambulskiej) uznano ten strukturalny charakter przemocy ze względu na płeć. Oznacza to, że do nasilenia przemocy ze względu na płeć w naszym społeczeństwie przyczynia się nie jeden, lecz wiele czynników – kulturowych, prawnych, ekonomicznych i politycznych.

W obecnej epoce cyfrowej internet i ICT szybko kształtują nowe społeczne przestrzenie cyfrowe i zmieniają sposób, w jaki jednostki spotykają się, komunikują i współdziałają. Formy przemocy ze względu na płeć w sieci i za pośrednictwem ICT stają się coraz popularniejsze, szczególnie w związku z codziennym i powszechnym wykorzystywaniem platform mediów społecznościowych i innych aplikacji komputerowych. Cyberprzemoc wobec kobiet jest jedną z form przemocy ze względu na płeć. Obejmuje ona cybernękanie, cyberstalking, wykorzystywanie zdjęć bez zgody, seksistowską mowę nienawiści oraz inne zjawiska.

Cyberprzemoc ze względu na płeć nie jest jednak nową formą przemocy, ale stanowi kontynuację przemocy ze względu na płeć występującej poza internetem. Ma ona głęboki wpływ na podstawowe prawa i wolności jednostek, na ich godność i życie we wszystkich jego aspektach, w tym na zdrowie fizyczne, emocjonalne i psychiczne, dobrostan, a także rozwój społeczny, gospodarczy i zawodowy. Ofiary doświadczają nasilonego lęku, stresu, depresji, traumy, ataków paniki, utraty poczucia własnej wartości oraz poczucia własnej bezsilności wobec przemocy. Niektóre grupy kobiet, w tym: aktywistki i obrończynie praw człowieka, polityczki, dziennikarki, blogerki, przedstawicielki mniejszości etnicznych, lesbijki, biseksualistki i kobiety transpłciowe oraz kobiety z niepełnosprawnościami, są szczególnie narażone na przemoc z wykorzystaniem ICT. Podejście intersekcjonalne ma decydujące znaczenie dla zrozumienia konkretnych form dyskryminacji, które dotykają ofiary cyberprzemocy ze względu na płeć. Rzeczywistość pokazuje również, że głosy i uczestnictwo kobiet jako aktywnych obywatelek świata cyfrowego są często cenzurowane w ramach cyberprzemocy ze względu na płeć, zaś ten efekt mrożący często przekłada się na życie.

W kilku swoich rezolucjach Parlament uznał konieczność wyeliminowania przemocy ze względu na płeć i przemocy wobec kobiet oraz wezwał do podjęcia działań prawnych i politycznych w celu przeciwdziałania temu zjawisku. Wyrazem tej troski są następujące inicjatywy Parlamentu:

- rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 września 2017 r. w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie zawarcia, w imieniu Unii Europejskiej, Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, w której to rezolucji Parlament podkreślił, że należy podjąć środki w celu znalezienia rozwiązania na nowe zjawisko przemocy ze względu na płeć w internecie, w tym nękania, napastowania i zastraszania, w szczególności

dotykającego młode kobiety i dziewczęta oraz osoby LGBTI;

- rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 3 października 2017 r. w sprawie walki z cyberprzestępczością, w której Parlament podkreślił potrzebę wspólnych zharmonizowanych definicji prawnych cyberprzestępczości, w tym niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci w internecie, nękania w internecie i ataków cybernetycznych;

- rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 26 października 2017 r. w sprawie przeciwdziałania molestowaniu i wykorzystywaniu seksualnemu w UE, w której to rezolucji Parlament przypomniał, że należy podjąć zasadnicze działania przeciwko nowo powstającym formom przemocy, np. w cyberprzestrzeni, oraz podkreślił, że nękanie kobiet w cyberprzestrzeni, zwłaszcza w mediach społecznościowych, napędza inne formy przemocy wobec kobiet i dziewcząt;

- rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 kwietnia 2018 r. w sprawie wzmocnienia pozycji kobiet i dziewcząt dzięki sektorowi cyfrowemu, w której Parlament przypomniał, że cyfrowe sposoby komunikacji przyczyniają się do wzrostu liczby przypadków mowy nienawiści i gróźb wobec kobiet oraz że różne formy cyberprzemocy wobec kobiet nadal nie są prawnie usankcjonowane; Parlament wezwał zatem do zwiększenia koordynacji między UE a państwami członkowskimi, aby zwalczać transgraniczne przestępstwa, którym sprzyja technologia, np. handel ludźmi, napastowanie lub uporczywe nękanie w internecie, oraz wezwał państwa członkowskie, aby uwzględniły nowe formy cyberprzemocy w swoich kodeksach karnych;

- projekt sprawozdania, który komisja FEMM przyjęła w dniu 26 kwietnia 2018 r. i w którym zaproponowano środki mające na celu zwalczanie nękania i molestowania seksualnego, między innymi w internecie;

- rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 28 listopada 2019 r. w sprawie przystąpienia UE do konwencji stambulskiej i innych środków przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć;

- rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 21 stycznia 2021 r. w sprawie europejskiej strategii na rzecz równouprawnienia płci, w której to rezolucji Parlament z zadowoleniem przyjął środki zaproponowane przez Komisję na rzecz przeciwdziałania cyberprzemocy w nieproporcjonalny sposób ukierunkowanej na kobiety i dziewczęta (łącznie z nękaniem w internecie, agresją elektroniczną i seksistowską mową nienawiści), w szczególności na aktywistki, kobiety zajmujące się polityką i inne osoby publiczne widoczne w dyskursie publicznym. Zaapelował również do państw członkowskich i UE o przyjęcie dalszych środków, w tym wiążących środków ustawodawczych, w celu zwalczania tych form przemocy w ramach dyrektywy w sprawie przeciwdziałania wszelkim formom przemocy wobec kobiet i zwalczania tej przemocy oraz zaapelował o wspieranie państw członkowskich w opracowywaniu narzędzi szkoleniowych dla służb zaangażowanych we wszystkie etapy, od zapobiegania i ochrony po ściganie karne, w tym policji, wymiaru sprawiedliwości i sektora informacyjno-komunikacyjnego, z jednoczesnym zapewnieniem poszanowania praw podstawowych w internecie;

- rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 21 stycznia 2021 r. w sprawie zniwelowania przepaści cyfrowej między kobietami a mężczyznami: kobiety

w sektorze cyfrowym;

- rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 11 lutego 2021 r. w sprawie przyszłych wyzwań w dziedzinie praw kobiet w Europie: po ponad 25 latach od uchwalenia deklaracji pekińskiej i pekińskiej platformy działania, w której to rezolucji Parlament wezwał państwa członkowskie i Komisję do przyjęcia konkretnych środków w celu wyeliminowania cyberprzemocy, w tym nękania w internecie, agresji elektronicznej i mizoginistycznej mowy nienawiści.

Podstawa prawna

Podstawę prawną niniejszej inicjatywy ustawodawczej stanowi art. 83 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Termin „przestępczość komputerowa" zawarty w art. 83 ust. 1 TFUE może obejmować przestępstwa popełnione przeciwko sieciom łączności elektronicznej lub systemom informatycznym lub z ich wykorzystaniem. Od czasu wejścia w życie traktatu lizbońskiego nastąpiły zmiany w zakresie stosowanej terminologii i terminy „cyberprzestępczość" i „przestępczość komputerowa" są obecnie stosowane zamiennie. Poważne formy przemocy ze względu na płeć występujące w internecie i mające wymiar transgraniczny mogą wchodzić w zakres „przestępczości komputerowej" w rozumieniu art. 83 ust. 1 TFUE.
W przypadku tych części niniejszego wniosku, które mają na celu promowanie i wspieranie działań państw członkowskich w dziedzinie zapobiegania przestępczości oraz środków ochrony i wsparcia ofiar oraz zapewnienia im zadośćuczynienia, zastosowanie mógłby mieć również art. 84 TFUE. Jeżeli jednak przewidziane środki zapobiegawcze zostałyby uznane za uzupełniające w stosunku do kryminalizacji cyberprzemocy, dodanie szczegółowej podstawy prawnej nie byłoby wymagane.

Wyjaśnienie proponowanych zaleceń

Zalecenia przedstawione w załączniku do rezolucji obejmują następujące części: cel dyrektywy; zakres stosowania i definicje; środki zapobiegawcze; ochrona ofiar, zapewnienie im wsparcia i zadośćuczynienia; ściganie karne i kryminalizacja cyberprzemocy ze względu na płeć, a także gromadzenie danych i sprawozdawczość.
Celem dyrektywy jest ustanowienie minimalnych zasad dotyczących definicji przestępstwa cyberprzemocy ze względu na płeć i związanych z nim sankcji oraz ustanowienie środków promowania i wspierania działań państw członkowskich w dziedzinie zapobiegania tego rodzaju przestępczości, jak również środków ochrony i wsparcia ofiar oraz zapewnienia im zadośćuczynienia. Współsprawozdawczynie tej inicjatywy uważają, że w UE brakuje ram prawnych umożliwiających zwalczanie przemocy ze względu na płeć, w szczególności cyberprzemocy ze względu na płeć, oraz zapewniających ochronę i wsparcie ofiarom.
W rezolucji stwierdzono, że istnieje kilka definicji cyberprzemocy ze względu na płeć, ale żadna z nich nie została uzgodniona na szczeblu międzynarodowym. Z tego względu w zaleceniu dotyczącym zakresu stosowania i definicji powierzono Komisji zadanie zaproponowania konkretnej definicji umożliwiającej uwzględnienie wszelkich form przemocy ze względu na płeć, której się dopuszczono, w którą się zaangażowano lub która się nasila, częściowo lub na pełną skalę, przy użyciu ICT, wobec kobiety ze względu na jej płeć, lub która dotyka kobiet w stopniu nieproporcjonalnym. Wniosek taki opiera się na definicji użytej przez specjalną sprawozdawczynię ONZ ds. przemocy wobec kobiet w jej sprawozdaniu z 2018 r. na temat cyberprzemocy.

Proponowane środki zapobiegawcze wiążą się z głównymi przyczynami przemocy ze względu na płeć, w tym cyberprzemocy. Z tego względu koncentrują się one w szczególności na edukacji, budowaniu świadomości, usuwaniu stereotypów płci i promowaniu badań. Środki te wymagają również współpracy wielodyscyplinarnej z udziałem zainteresowanych stron, w tym z dostawcami usług hostingowych i spółkami z branży technologicznej w zakresie najlepszych praktyk, aby zwalczać cyberprzemoc ze względu na płeć zgodnie z prawami podstawowymi.
Aby zapewnić ochronę i wsparcie ofiarom cyberprzemocy ze względu na płeć, we wniosku określono w pierwszej kolejności kategorie ofiar, które należy wziąć pod uwagę. Celem jest zapewnienie jak najbardziej kompleksowego podejścia, uwzględniającego intersekcjonalność i szczególne potrzeby ofiar. We wniosku przewidziano następnie szereg działań służących wdrożeniu ochrony i wsparcia dla ofiar. Szczególny nacisk kładzie się na konieczność usprawnienia i ułatwienia sprawozdawczości oraz uniknięcia wtórnej wiktymizacji. Kluczowe znaczenie dla osiągnięcia tego celu ma szkolenie przedstawicieli zawodów prawniczych oraz tych, którzy będą mieli kontakt z ofiarami.
Działania te należy uzupełnić specjalistycznymi usługami wsparcia, które należy wdrożyć lub rozszerzyć, aby objąć nimi również ofiary cyberprzemocy ze względu na płeć (telefony zaufania, schroniska).
Kolejny aspekt inicjatywy ustawodawczej odnosi się do prawa karnego i ścigania cyberprzemocy ze względu na płeć. UE musi posiadać zdolność do ustanowienia minimalnych przepisów zapewniających ściganie karne cyberprzemocy ze względu na płeć. W zaleceniu ujętym w załączniku nie wyszczególniono wszystkich możliwych przestępstw i okoliczności obciążających, ponieważ szybki rozwój technologii cyfrowych może być źródłem nowych form cyberprzemocy. Zalecenie dostarcza zatem Komisji zestaw kryteriów służących do definiowania tych przestępstw.
Współsprawozdawczynie uważają jednak, że przy sporządzaniu listy przestępstw w zakresie cyberprzemocy ze względu na płeć należy wziąć pod uwagę następujące zachowania:

- **cybernękanie** (w tym: agresja elektroniczna, otrzymywanie niechcianych materiałów o charakterze seksualnym, nękanie psychiczne);
- **cyberstalking;**
- **naruszenia prywatności związane z ICT** (w tym dostęp do prywatnych danych lub obrazów, z uwzględnieniem danych intymnych, udostępnianie ich i manipulacja nimi bez zgody, wykorzystywanie seksualne na podstawie zdjęć oraz ujawnianie zdjęć o treściach seksualnych bez zgody, rozpowszechnianie informacji na temat ofiar w internecie w złej wierze, kradzież tożsamości);
- **zdalna kontrola lub nadzór** (między innymi za pomocą aplikacji szpiegowskich na urządzeniach mobilnych);
- **groźby** (w tym groźby bezpośrednie i groźby użycia przemocy, wymuszenia, szantaż przy użyciu treści pornograficznych, szantaż);
- **seksistowska mowa nienawiści** (w tym: zamieszczanie i udostępnianie treści zawierających przemoc, komentarze lub obelgi o charakterze seksistowskim lub dyskryminującym ze względu na płeć, znęcanie się nad kobietami za wyrażanie własnych poglądów i za odrzucanie propozycji seksualnych);
- **samobójstwa** lub wywoływanie anoreksji oraz zachowań powodujących urazy psychiczne;

- **niszczenie przy użyciu komputera** plików, programów, urządzeń, ataki na strony internetowe i inne cyfrowe kanały komunikacji;
- **bezprawny dostęp** do telefonów komórkowych, poczty elektronicznej, wiadomości w komunikatorach internetowych lub kont w mediach społecznościowych;
- naruszanie zakazów komunikowania się przyjętych na mocy uchwały sądowej;
- **bezpośrednia przemoc**.

Wreszcie w inicjatywie podkreślono potrzebę przyjęcia jasnej strategii dotyczącej gromadzenia zdezagregowanych i porównywalnych danych oraz sprawozdawczości ze strony zainteresowanych organów. Jeżeli UE chce posiadać odpowiednie ramy do walki z przemocą ze względu na płeć, w tym z cyberprzemocą, lub ogólnie z przemocą wobec kobiet, musi mieć możliwość gromadzenia i publikowania danych dotyczących różnych form cyberprzemocy ze względu na płeć. Wraz z danymi przedstawianymi przez państwa członkowskie Komisja powinna regularnie przedkładać Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie dotyczące wdrażania dyrektywy, w tym potencjalnych środków/poprawek mających na celu jej udoskonalenie.

Wniosek

Przemoc ze względu na płeć, w tym cyberprzemoc, wciąż nasila się w związku z różnymi wyzwaniami społecznymi, co ostatnio można było zaobserwować podczas kryzysu związanego z pandemią COVID-19, jednak brakuje woli politycznej, aby nadać jej charakter priorytetowy. Osiągnięcie równości płci oznacza wyeliminowanie wszystkich form przemocy ze względu na płeć oraz pokonanie barier, które uniemożliwiają kobietom pełną realizację ich praw. W państwach członkowskich istnieje wiele różnych podejść do problemu cyberprzemocy ze względu na płeć. Oprócz braku zharmonizowanej definicji i wspólnego podejścia wśród innych problemów na uwagę zasługują: niski poziom zgłaszania przypadków cyberprzemocy, ograniczona świadomość społeczna i świadomość organów ścigania, niedostateczne wsparcie dla ofiar, a także nieliczne badania i ograniczona wiedza na temat tego zjawiska. W związku z tym, aby nadać nowy impuls do eliminowania przemocy ze względu na płeć, zarówno w internecie, jak i poza nim, wymagana jest gotowość do przeanalizowania przyczyn leżących u podstaw przemocy ze względu na płeć, systemów, które ją ułatwiają, oraz czynników, które ją nasilają. Główne źródła wszystkich rodzajów przemocy ze względu na płeć są identyczne i dlatego potrzebne są przepisy i strategie polityczne, które będą się do nich odnosić w sposób holistyczny. Konwencja stambulska stanowi jak dotąd najbardziej kompleksowy traktat międzynarodowy tworzący ramy prawne umożliwiające ochronę kobiet i dziewcząt przed wszelkimi formami przemocy oraz przeciwdziałanie przemocy wobec nich, jej ściganie i eliminowanie. Mimo że ratyfikacja konwencji jest nadal zablokowana w Radzie, UE nie powinna zwlekać, ponieważ każdy dzień oczekiwania przynosi nowe ofiary przemocy ze względu na płeć. Proponowana inicjatywa ustawodawcza ma na celu przeciwstawienie się temu zjawisku. Przyjęto w niej podejście holistyczne w celu kryminalizacji określonych zachowań, jak również udzielenia wsparcia i ochrony ich ofiarom.